

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 2. De auaritia,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

Addendum est tertio maius damnum requiri ad mortalem culpam multorum, quorum quilibet accepit modicum quid, neque fuit causa damni aliorum, quam requiratur ad mortalem culpam vnius tantum qui dedisset totam eam damni latitudinem. Ratio est quia magis iniuriosum censetur causam esse totius alicuius damni, quam tantum partis; ideo que istud requirit maiorem quantitatem ad constituendum mortale.

Addendum est quarto: non videri peccatum mortale, si post datum totum aliquid notabile datum, aliquid leue superaddatur: vt si post transitum exercitus per vineam alicuius, vnum aut alterum racemum ex eadem quis accipiat. Ratio est: quia modicum solummodo accipit, nec causam dedit notabili damno precedenti, sed inuenit iam illatum. Que ratio etiam potest esse eius, quod ipse Molina habet in fine eiusdem disputationis: non esse iniunctum serupulum peccati mortalis accipienti modicum, nisi constiterit ei, aliis simul accipientibus illatum esse domino graue damnum, cuius particeps censeri debeat. Nec item probabile est, quod sufficiat vt ei de cuius bonis modicum quid accipitur, decus sui longi temporis alias fuerit ab alijs datum aliquid notabile damnum: namque id non est causa sufficiens, ne rei paruas accipientem excuset a mortali, vt pote qui ob id nullo modo infert notabile damnum: aut notabiliter auget prius datum.

Vltima questio, qua pœne ob futurum incurruntur.

Responso ad hanc est, præter æternæ damnationis reatum (de quo constat ex antedictis) iure naturali fures obligati ad rerum furto ablatarum restitutionem de qua in precedenti parte libro decimo. Iure canonico vero per cap. Fures, De furtis, fures qui inter furandum occisi sunt, priuantur orationibus fidelium. Item per cap. Cum non ab homine, De iudicijs, Clericus in quocumque ordine constitutus qui furtum commiserit si legitime conuictus fuerit, debet a Iudice Ecclesiastico deponi: Si que depositus incorrigibilis perseueret in tali peccato, debet contumacia crescente excommunicari. Et eodem si in profundum malorum veniens contempserit, debet potestati seculari tradi vt puniatur.

Aduerte autem ex concil. Trident. sess. 15. cap. 3. excommunicationes pro furtis à nemine prorsus, quam ab Episcopo decerni posse, & tunc non alias quam ex re non vulturi, causaque diligenter, ac magna maturitate per Episcopum ipsum examinata: quæ animum eius moueat, neque ad eas concedendas, cuiuslibet secularis, etiam magistratus autoritate, adducatur, sed totum in eius arbitrio & conscientia sit positum, quando ipse pro re, loco, persona, aut tempore, eas decernendas esse iudicauerit.

Aduerte etiam pro furto excommunicationem ferri non ad puniendum, cum sit præteritum, sed ad obtinendam restitutionem damni per ipsum dati: à qua excusatur siue ob impossibilitatem, siue ob condonationem creditoris, qualis presumitur in marito, respectu vxoris: in parentibus respectu filiorum liberorum, aut in amico respectu amicorum familiarium, siue ob compensationem seruatis debitis conditionibus factam: excusatur pariter ab excommunicatione ipsa lata ob furta, iure denique cuiuslibet fures patibulo addicuntur. De qua re quia parum spectat ad nostrum institutum qui volet potest videre Couarr. lib. 2. var. resolut. cap. 9. num. 7. vbi refutat Scotum negantem in 2. sententiarum distinct. 15. quest. 3. quod fur simplex, seu non raptor, nec sacrilegus possit morte puniri. Quam etiam sententiam impugnant Caiet. 2. 2. quest. 64. art. 2. Sotus in 5. De iust. & iure, quest. 3. art. 3. ad 4. Molina de iustitia & iure, como 1. tract. 2. disput. 695. vbi quoque de ceteris pœnis temporalibus pro furto imponendis agit.

Neque immerito impugnant: quia si licet priuato ad rerum suarum defensionem necessariam occidere furem vt suo loco docuimus (& Latius tractat Petrus à Nauar. lib. 2. De restitu. c. 3. n. 395. & aliquid sequenti bus) sane licebit etiam iudici vt alias pœnas, ita & mortem pro tali crimine aliquando inferre: nempe cum pro quantitate culpæ consideratis omnibus circumstantiis iudicauerit id conferre ad commu-

ne bonum ac Recipub. pacem. Nam fures plerumque non solum ijs à quibus furantur damnum inferunt: sed etiam bonum commune laedunt, perturbantes Recipub. pacem, causamque præbentes cadibus & alijs malis:

CAPVT II

De auaritia.

SVMMARIVM.

- 25 Quid sit auaritia, & quod ea non modo liberalitati sed etiam iustitie opponatur.
- 26 Quando sit vel non sit peccatum mortale suo genere: & quæ ratione delegenda sit: consistens in detentione alieni.
- 27 Quando pariter prodigalitas peccatum sit, vel non sit suo genere mortale.
- 28 Septem species auaritiæ.
- 29 Documenta de inquietudine, quoad malitia ipsius grauitatem.
- 30 Admonitio de violentia, fallacia, fraude, & periurio.
- 31 Quatuor modi quibus potest proditio contingere, & esse peccatum mortale.

DE auaritia satis fuse disputat D. Thomas 2. 2. quest. 118. contenti erimus docere quid sit, quale peccatum sit: & cum ponatur in numero vitiorum capitalium, quas habeat filias. Cætera sufficienter ad nostrum institutum intelligi poterunt ex iam dictis de furto, & ex post dicendis de acceptione personarum, vltura, & simonia quibus immiscetur.

QVÆSTIO I.

Quid sit auaritia.

Definiri potest auaricia, amor inordinatus habendi: seu (quod idem est voluntatis affectus carens modo & regula rationis, quo fertur in diuitiis, seu pecuniis & res aliæ quæ pecunia æstimantur: vt pecora, vineæ, agri, domus & eiusmodi alia vitia ad præsentis vitæ vsus. Vnde intelligitur, eam versari circa actus externos, positos in retinendo pecuniis, aliæ res ad vitam vitales, idque præter modum: hoc est, non dando eas quando, quomodo, & quibus oportet: aut acquirendo congregandoque eas immoderate seu absque rationis modo, & mensura. Intelligitur quoque eam tanquam alteri extremo vitioso, opponi prodigalitati, consistenti in dando propria plusquam oportet, & in consuando illa minusquam oportet. Liberalitati vero tanquam virtuti mediæ; positæ in moderatione amoris diuitiarum: sic vt hædentur & conseruentur, quando ac quomodo oportet.

Non modo autem liberalitati, sed etiam iustitiæ aduersatur auaritia, vt post. D. Thomam in cit. quest. 118. art. 1. habet Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 70. Etenim sicut liberalitati aduersatur, quatenus est affectus immoderatus circa bona propria, sic aduersatur iustitiæ, quatenus est circa bona aliena, prout accidit quando ex immoderato affectu diuitiarum, non datur alteri quod ei debetur, aut alienum accipitur via iniusta per furtum, rapinam, vlturam, &c. Parietiam ratione prodigalitas repugnat tam iustitiæ quam liberalitati: huic quidem, cum per eam propria tantum consumuntur: illi vero cum etiam aliena: vt cum quis multa debens inutiliter pecunias consumit: vnde fit impotens ad soluendum creditoribus.

QVÆSTIO II.

Quale peccatum sit auaritia.

Hoc paucis & perspicue Toletus explicat in suo tractatu de peccatis capitalibus c. 25. in quibus ad cognoscendum quale peccatum sit auaritia oportere considerare quando ea sit contra iustitiam, & quando contra liberalitatem. Suo genere enim peccatum est mortale, quando committitur contra iustitiam: vt cum quis ex pecunie affectu retinet a ieiunium quod restituere tenetur, aut accipit alienum via aliqua iniusta. In eo enim peccatum mortale committitur contra hoc septimum præceptum: nisi materia leuitas, aut defectus plenæ deliberationis ipsum excuset.

Peccatum vero est suo genere tantum veniale, quando committitur solum contra liberalitatem: vt cum quis bono-

rum propriorum est nimis tenax: sic tamen, ut nullam iniuriam in alterum committat. Ex accidenti autem mortale esse potest, coniunctam habendo voluntatem transgrediendi præceptum obligans ad mortale: ut cum quis ex avaritia non succurrit posito in extrema, aut graui necessitate, aut cum generat alius scandalum: quod utrumque est contra præceptum charitatis obligans ad mortale, aut cum alias est paratus quodcumque præceptum ad mortale item obligans, transgredi potius, quam avaritiæ suæ non satisfacere: prout vsuueniens qui ex effectu diuitiarum parati sunt furari, si possint aut mutuum dare ad vsuram, extreme indigenti negare subsidium, aut simoniam committere, aut restitutionem à se faciendam rei notabilis omittit sine causa legitima, qualis confetur: tum impotentia restituendi, tum distractio talis, per quam non sit tunc, *perinde ac in son. no.* in potestate hominis cogitare de alieni detentione: tum etiam creditoris consensus in retentionem rei sibi debita. De quibus & aliis id genus à restitutione excusantibus dictum est in situato, in li. 10. cap. 18. & duobus seq.

Aduerte autem obiter pro praxi nobis propolita: cessante eiusmodi causa, detentionem ipsam crescere in malitia: crescente scilicet proximi iniuria: ex qua mala est interueniente voluntatis consensu, qui virtualiter continuatur, quamdiu cum potest, non reuocatur, per consensum contrarium, aut reuocatus, renouatur postea. Vnde fit, ut confessio de tali peccato sic facienda sit: ut explicetur primo, quamdiu res fuerit detenta, ad iudicandum scilicet aliquo modo multitudinem interiorum consensuum in talem detentionem, aut continuationem vnus æquiualentis pluribus alius. Secundo, quoties habita commoditas restituendi, neglecta sit: ad declarandam multitudinem omissionum exteriorum culpabilium: quæ tempore detentionis contigerunt. Tertio, an graue damnum aut molestiam dominus senserit ex ea ipsa detentione: ut intelligatur sufficienter, quam magna sit eiusdem malitia.

Porro de prodigalitate sicut de contraria avaritia dicendum est etiam, peccatum esse suo genere mortale, quando habet coniunctam violationem iustitiæ: ut cum Tutores, & Curatores inutiliter consumunt res suorum pupillorum; vel dispensator res sibi traditas prodigit contra domini voluntatem, aut debitor per suam prodigalitatem reddit se impotentem ad soluendum creditoribus: aut ad prouidendum de necessitatibus vxori & liberis suis ac ceteris de sua familia. Veniale autem peccatum esse suo genere, cum est tantum contra libertatem; nisi sit adhuc contra charitatem: ut cum per cam generatur scandalum aut omittitur subuentio debita extremo aut graui indigenti: aut fit cum præparatione animi qua quis paratus est potius peccare mortaliter, quam à sua prodigalitate desistere.

QVÆSTIO III.

Quæ sint species avaritiæ.

IN vitia capitalia ponitur avaritia: cui D. Greg. in lib. 31. Moralium cap. 31. tribuit septem filias, relatas ac tractatas à D. Thom. 2. 2. quæst. 118. art. 8. nimirum proditionem, fraudem, fallaciam, periurium, inquietudinem, violentiam, & obdurationem contra misericordiam. Earum ratio habetur ex ipso D. Thoma: quod avaritia sit excessus, tum in retinendo tum in acquirendo: atque ut est in retinendo parit obdurationem qua misericordiam vitæ clauduntur pauperibus. Ut vero est in acquirendo, parit in affectu quidem, inquietudinem: affectus enim habendi immoderatus, facit ut homo semper sit mente sollicitus, variisque curis & anxietatibus distrahatur. In effecta autem parit violentiam, fallaciam & periurium. Interdum enim impellit ad hoc, ut vim inferat quis proximo (prout faciunt latrones) unde est violentia: interdum (quod commutiter fit in contractibus) ut utatur dolo: qui commissus nuda, est fallacia: & commissus addito iuramento, est periurium. Commissus vero opere circa rem aliquam, est fraus: & circa personam, est, roditio.

Cæterum de malitia & grauitate obdurationis iudicandum est ex iis quæ in lib. 4. à cap. 19. tradita sunt de elemosyna, cuius præcepto illa aduersatur. Et de malitia & grauitate, inquietudinis seu sollicitudinis inordinata: tum ex ante-

dictis lib. 17. cap. 7. parte 2. capituli: tum ex his do. uicibus quæ Toletus habet in tractatu de peccatis capitalibus, cap. 43.

Primum est, sollicitudo de re mortaliter mala, ut de occidendo inimico, de rapienda vxore aliena, & sic de similibus, mortalis est: sollicitudo vero de re venialiter mala, ut de aliqua prodigalitate facienda in conuiuio, de fingendis mendaciis iocosis aut similibus, est venialis. Secundum est, sollicitudo de re temporali, constituendo in ea finem vltimum, peccatum est mortale. Quod tunc censetur contingere, cum quis paratus est mortale peccare potius, quam cuiusmodi rem non acquirere, aut non conferuare sibi. Tertium est, qui ex eadem sollicitudine omittit id, ad quod tenetur sub mortali, peccat mortaliter: ut is qui nimis de re temporali sollicitus, omittit Missæ sacrum audire in die festo. Quartum, peccat mortaliter, qui præ sollicitudine irrationabiliter timet, tanquam diffidens de Dei prouidentia: ut cui quis postis conuenientibus ac sufficientibus mediis, timet se non confecturum quod intendit, etiam si putet id sibi necessarium ad maiorem Dei gloriam. Quintum, peccat de se venialiter qui de re extra tempus proprium, est sollicitus, ut de vindicta tempore hyemali. Nam licet prudentiæ sit prospicere futuro quando possumus in præsentem ei prouidere: quando tamen id nec possumus nec debemus, vana est sollicitudo, & ideo peccatum veniale.

De violentia iudicandum est, sicut de rapina, ad quam constitendam, illa furto superadditur: nempe genere suo peccatum esse mortale.

De fallacia & fraude cum sint species quædam mendacij perniciosi, contingentes potissimum in contractibus & commerciis, ferendum erit iudicium ex dicendis, tum de prædicto mendacio in sequen. lib. 2. 4. tum de legitimo vsu contractuum in lib. 25. Cæterum pro certo tenendum est peccata esse genere suo mortalia, quando habuerint coniunctum notabile proximi detrimentum, nisi ignorantia excuset: ut censetur quando nulla fuit intentio fallendi aut fraudandi. De periurio dictum est suo loco in lib. 18.

De proditione tandem, quæ est manifestatio occulti, nata inferre noxamentum alteri, notandum est, posse contingere quatuor modis. Primo, circa personas, cum quis manifestat eas ad inferendum eis noxamentum: prout Dalila prodidit Sampsonem, ex cap. 16. Iudicum: & Iudas Christum, ex cap. 26. D. Math. hocque modo, est graue peccatum mortale. Secundo vero, circa res immobiles, ut cum quis prodit ciuitates, villas aut castra verorum dominorum: quo etiam modo est graue peccatum mortale, habens coniunctam obligationem ad restitutionem. Dixi, verorum dominorum, ad insinuandum quo habet ex D. Anton. & Arrialla, Foletus in cit. tract. cap. 43. si tyrannice teneantur ab alijs, fas esse talia ipsidem dominis prodere: concurrentibus his conditionibus. Prima, ut id fiat principaliter ex zelo iustitiæ, excluso omni prauo affectu. Secunda, ut ex traditione non sequatur occisiones hominum aut grauia scandala. Tertia, ut veri domini nequeant talia recuperare alia via. Quanquam autem his deficientibus, minimè peccetur venialiter agendo in debito modo non incurrit tamen obligatio ad restitutionem: quia non accipitur alienum à vero domino, sed eius redditur. Tertio porro modo contingit proditio circa res mobiles, ut cum quis alterius pecunias, aut vestes ostendit latroni, eas surrepturo: & sic quoque peccatum est mortale cum obligatione ad restitutionem. Quarto denique modo contingit circa secreta: ut quando secretum alterius detegitur, cum ipse detrimendo: & sic adhuc peccatum est mortale quando res grauis fuerit, quam celare tenebatur is qui illam reuelat. Quod plenius intelligetur ex dicendis in seq. lib. 2. 4. cap. 6.

CAPVT III.

De acceptione personarum.

SVMMARIVM.

32. Quid sit acceptione personarum.

33. D. ore iustitia ad accipiendum personarum.

34. Ea peccatum est suo genere mortale.

35. Locum habet in distributione publico: an beneficiorum & officiorum, tum Ecclesiasticorum, tum secularium.